

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Recogniti||one Des. Eras-||mi Roterodami.||

Erasmus, Desiderius

Basileae, 1518

VD16 E 3644

Aelii Spartiani Hadrianvs Imp. Ad Dioclitianvm Avgvstvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14277

A E L I I S P A R T I A N I

HADRIANVS IMP.

A D D I O C L I T I A N V M

A V G V S T V M .

RIGO Imperatoris Hadriani uetustior à Picētibus, posterior, ab Hispanensibus manat: siquidem Hadria ortos maiores suos, apud Italiam Scipionū temporibus resedisse, in libris uitaē suae Hadrianus ipse commemorat. Hadriano pater Aelius Hadria- nus cognomento Afer fuit, consobrinus Traiani Imperatoris: mater Domitia Paulina Gadibus orta: soror Paulina nupta Seruiano, uxor Sabina. Atauus Marillinus, qui primus in sua familia senator populi Romani fuit. Natus est Romae. IX. Calen. Februa. Vespasiano septies, & Tito quinquies consulibus: ac decimo aetatis anno patre orbatus. Vlpium Traianum praetorium tunc consobrinū suum, qui postea imperium tenuit: & Celiū Tacianum equitē Romanum, tutores habuit. Imbutusq; impensius Graecis studijs ingenio eius sic ad ea declinante: ut à nonnullis Graeculus diceretur. Quintodecimo anno ad patriam redijt: ac statim militiam inijt, uenandi usq; ad reprehensionem studiosus. Quare à Traiano abductus à patria, & pro filio habitus: nec multo post decemuir litibus iudicandis datus, atq; inde tribunus secundae adiutricis legionis creatus. Post hoc in inferiorem Mcesiam translatus, extremis iam Domitiani temporibus, ibi à mathematico quodam de futuro imperio id dicitur comperisse: quod à patruo magno

r Aelio

Septies &
quinquies,
scribendum
arbitror sep-
timum &
quintum.

Adiutrix
legio, pro
auxiliaris.

Excessus,
p morte.

Aelio Hadriano peritiam caelestium callente, praedictum esse copererat. Traiano à Nerua adoptato, ad gratulationem exercitus missus, Germaniam superiorem translatus est. Ex qua festinans ad Traianum, ut primus nunciaret excessum Neruae à Seruiano sororis uiro, qui & sumptibus & aere alieno eius prodito, Traiani odium in eum mouit: diu detentus, fractoque consulte uehiculo tardatus, pedibus iter faciens, eiusdem Seruiani beneficio ad Traianum ante uenit, fuitque in amore Traiani, nec tamen ei per paedagogos puerorum, quos Traianus impensius diligebat, Gallo fauente defuit. Quo quidem tempore cum sollicitaretur de Imperatoris erga se iudicio, Vergilianas sortes consuleret,

Quis procul ille autem ramis insignis oliuae
Sacra ferens: nosco crines incanaeque menta
Regis Romani, primam qui legibus urbem
Fundauit Curibus paruus & paupere terra
Missus in imperium magnum, cui deinde subibit,

Præsumptio
p spe prius
concepta.

fors excidit, quam alij ex simillimis uersibus ei prouenisse dixerunt. Habuit autem praesumptionem imperij mox futuri ex fano quodam Nicephori Iouis manante responso, quod Apollonius Syrus Platonius libris suis indidit. Denique statim suffragante Sura, ad amicitiam Traiani pleniorē redit, nepte per sororem Traiani uxore accepta: fauente Plotina Traiano leuiter, ut Marius Maximus dicit, uolente, quaesturam gessit Traiano quater & Articuleio consulibus. In qua cum orationem Imperatoris in senatu agrestius pronuncians risus esset, usque ad summam peritiam & facundiam, latinis operam dedit. Post quaesturam acta senatus curauit: atque ad bellum Dacicum Traianum familiariter prosecutus est. Quandoquidem indulgisse uino se dicit, Traiani moribus obsequentem: atque ob hoc se Traiano locupletissime muneratum. Tribunus plebis factus est, Candido & Quadrato iterum consulibus, in quo magistratu ad perpetuam Tribunitiam potestatem omen sibi factum asserit, quod penulas amiserit: quibus uti Tribuni plebis pluuiae tempore solebant. Imperatores autem nunquam. Vnde hodieque Imperatores sine penulis à togatis uidentur. Secunda expeditione Dacica, Traianus eum primae legionis Mineruae praeposuit, secumque duxit. Quandoquidem multa egregia eius facta claruerunt. Quare Adamante gemma, quam Traianus à Nerua acceperat, donatus, ad spem successionis erectus est. Praetor factus est Suburano bis, & Seruiano iterum consulibus, cum H-S iterum uicies ad ludos edendos à Traiano accepit. Legatus postea pratorius in Pannoniam inferiorē missus, Sarmatas compressit, disciplinam militarem tenuit: procuratores latius euagantes, coercuit: ob hoc consul est factus. In quo magistratu, & à Sura coperit, adoptandum se à Traiano esse, ab amicis Traiani contemni desijt ac negligi. Et defuncto quidem Sura, Traiani ei familiaritas creuit, causa praecipue orationum, quas per Imperatorem dictauerat. Vfus Plotinae quoque fauore, cuius studio etiam legatus expeditionis Parthicae tempore destinatus est. Qua quidem tempestate utebatur Hadrianus amicitia Sosij Papi & Pletorij nepotis, ex senatorio ordine. Ex equestri autem Acciani tutoris quondam sui, &

Hodieque, p
hodie quoque

Pro bis, for/
tassis scriben
dum est, semel.

sui, & Liuiani Turbonis, in adoptionis spōsionem uenit, Palma & Celso inimi-
 cis semper suis: & quos postea ipse insecutus est in suspiciōe adiectæ tyranni-
 dis lapsos. Secūdo consul fauore Plotinæ factus, totā præsumptionē adoptio-
 nis emeruit. Corrupisse eum Traiani libertos, curasse delicatos, eosdemq; sepe-
 lisse per ea tēpora, quibus in aula familiarior fuit, opinio multa firmauit. Quin-
 to Iduum Augusti die, legatus Syriæ, literas adoptionis accepit: quare & nata-
 lem adoptionis celebrari iussit. Tertio Iduum earundem, quando & natalem
 imperij statuit celebrandum: excessus ei Traiani nunciatus est. Frequens sanè
 opinio fuit Traiano id animi fuisse, ut Neratium Priscum, nō Hadrianum suc-
 cessorem relinqueret: multis amicis in hoc consentientibus, usq; eò, ut Prisco ali-
 quando dixerit, Cōmendo tibi prouincias, siquid mihi fatale cōtigerit. Et multi
 quidem dicunt Traianum in animo id habuisse, ut exemplo Alexandri Mace-
 donis, sine certo successore moreret: multi ad senatum eum oratorem uoluisse
 mittere, petiturū, ut siquid ei euenisset, principem Romanæ reip. senatus daret:
 additis duntaxat nominibus, ex quibus optimum idem senatus eligeret. Nec
 desunt, qui factione Plotinæ, mortuo iam Traiano, Hadrianum in adoptionē
 adscitum esse prodiderint: supposito qui pro Traiano fessa uoce loquebatur.
 Adeptus imperiū, ad priscum se statim morem instituit: & tenendæ per orbem
 terrarū paci, operā intendit. Nam deficientibus his nationibus, quas Traianus
 subegerat, Mauri lacebabant, Sarmatæ bellum inferebant. Britanni teneri sub
 Romana ditione nō poterant. Aegyptus seditionibus urgebatur. Lycia deniq;
 ac Palestina, rebelles animos efferebant. Quare omnia trans Euphratē ac Ty-
 grim reliquit, Exemplo, ut dicebant, Catonis, qui Macedonas liberos pronun-
 ciauit, quia tueri non poterant. Sarmatos Syria, quem Traianus Parthis regem
 fecerat, quod eum non magni ponderis apud Parthos uideret, proximis genti-
 bus regem dedit. Tantū autē statim clementiæ studium habuit: ut cum sub pri-
 mis imperij diebus ab Actiano per epistolas esset admonitus: ut & Bebius Ma-
 cer præfectus urbis, si reniterent, eius imperio necaret, & Laberius Maximus,
 qui suspectus imperio in insula exulabat, & Frugi Crassus, neminem læderet.
 Quamuis Crassum postea procurator egressum insula, quasi res nouas molire-
 tur, iniussu eius occiderit. Militib⁹ ob auspicia imperij duplicē largitionē dedit.
 Lusium Quietū, sublatis gentibus Mauris, q̄s regebat: quia suspectus imperio
 fuerat, exarmauit, Martio Turbone Iudæis cōpressis, ad deprimēdum tumultū
 Mauritaniæ destinato. Post hoc Antiochia digressus est ad inspiciendas reli-
 quias Traiani, quas Attianus, Plotia, & Matridia deferebant. Quibus exceptis
 & nauis Romana dimissis, ipse Antiochiam regressus, præpositōq; Syriæ Cati-
 lio Seuero, per Illyricum Romam uenit. Traiano diuinos honores, datis ad se-
 natum & quidem accuratissimis literis postulauit: & cunctis uolentibus, meruit
 ita, ut senatus multa, quæ Hadrianus non postulauerat, in honorem Traiani
 sponte decerneret. Cum ad senatū scriberet, ueniam petijt, quod de imperio suo
 iudiciū senatui nō dedisset: salutatus scilicet præpropere à militibus Imperator,
 q̄ esse resp. sine Imperatore nō posset. Cum triumphū ei senatus, qui Traiano
 r 2 debitus

Secūdo con-
 sul, pro iterū
 consul.

Destinato,
 pro misso,
 aut decreto.

debitus erat, detulisset, recusauit ipse: atque imaginem Traiani, curru triumphali uexit, ut optimus Imperator: ne post mortem quidem triumphum amitteret dignitatem. Patris patriam nomen delatum sibi statim & iterum postea, distulit: quod hoc nomen Augustus sero meruisset. Aurum coronarium Italiae remisit: in prouincijs minuit: & quidem difficultatibus ararij ambitiose ac diligenter expositis. Audito dein tumultu Sarmatarum, & rex Alanorum praemissis exercitibus Messiam petijt. Martium Turbonem post Mauritaniae praefecturam infulis ornatum, Pannoniae, Daciaeque ad tempus praefecit. Cum rege mox Alanorum, qui de imminentis stipendijs querebatur: cognito negotio, pacem composuit. Nigrini insidias, quas ille sacrificanti Hadriano conscio sibi Lusio, & multis alijs paraauerat: cum etiam successorem Hadrianus sibi met destinasset, euasit. Quare Palma Tracenensis, Celsus Baris, Nigrinus Fauentiae, Lusius in itinere, senatu iubente, inuito Hadriano: ut ipse in uita sua dicit, occisi sunt. Unde statim Hadrianus ad refellendam tristissimam de se opinionem, quod occidi passus esset uno tempore quatuor consulares, Romam uenit, Dacia Turbone credita, titulo Aegyptiacae praefecturae, quo plus autoritatis haberet ornato: & ad comprimendam de se famam, congiarium duplex praesens populo dedit: ternis iam per singulos aureis se absente diuisis. In senatu quoque excusatis, quae facta erant: iurauit se nunquam senatorem, nisi ex senatus sententia puniturum. Statim Cursum fiscalem instituit, ne magistratus hoc onere grauaretur. Ad colligendam autem gratiam nihil praetermittens, infinitam pecuniam, quae fisco debebatur, priuatis debitoribus in urbe atque Italia: in prouincijs uero etiam ex reliquijs, ingentes summas remisit, syngraphis in foro diui Hadriani, quo magis securitas omnibus roboraretur incensis. Damnatorum bona in fiscum priuatum redigi uetuit, omni summa in arario publico recepta. Pueris ac puellis quibus etiam Traianus alimeta detulerat, incrementum liberalitatis adiecit. Senatoribus, qui non uicio suo decoxerant, patrimonium pro liberorum modo senatoriae professionis expleuit: ita ut plerisque in diem uitae suae dimensum, sine dilatione restituerit. Ad honores explendos, non solum amicis, sed etiam passim aliquantis multa largitus est. Faeminas nonnullas ad sustentandam uitam, sumptibus iuuuit. Gladiatorium munus per sex dies continuos exhibuit, Et mille feras natali suo addidit. Optimos quoque de senatu, in cotubernium imperatoriae maiestatis adsciuit. Ludos Circenses praeter natalicios, decretos sibi spreuit: & in concione & in senatu saepe dixit: ita se rem gesturum, ut sciret populi rem esse non propriam. Tertio consulares cum ipse ter fuisset, plurimos fecit. Infinitos autem secundi consulatus honore cumulauit. Ipsum autem tertium consulatum, & quatuor mensibus tantum egit, & in eo saepe ius dixit. Senatum legitimo cum in urbe uel iuxta urbem esset, semper interfuit. Senatus fastigium in tantum extulit, difficile faciens senatores, ut cum Atutinum ex praefecto praetorij, ornamentis consularibus praeditum, faceret senatorem, nihil se amplius habere, quod in eum conferri posset, ostenderit. Equites Romanos, nec sine se de senatoribus, nec secum iudicare permisit. Erat enim tunc mos: ut cum princeps causas agnosceret, & senatores & equites Romanos

in consilium

Destinasset,
pro decre-
uisset.

Vox Imperatoris
digna

in consiliū uocaret: sententiam ex omni deliberatione proferret. Execratus est deniq; principes, qui munus senatoribus detulissent. Seruiano sororis uiro tantum detulit, ut ei uenienti, de cubiculo semper occurreret. Tertium consulatū nec secum tamē, cum ille bis ante Hadrianū fuisset, ne esset secundæ sententiæ, non petenti ac sine precatione cōcessit. Inter hæc tamē & multas prouincias à Traiano acquisitas reliquit: & theatrum quod ille in campo Martio posuerat, contra omnium uota destruxit. Et hæc quidem eo tristiora uidebant, quod omnia quæ displicere uidisset Hadrianus, mandata sibi ut faceret decreto à Traiano esse simulabat. Cum Tatiani præfecti sui, & quondā tutoris potentiā ferre nō posset: nisus est eum obruncare: sed reuocatus est, quia iam quatuor cōsulariū occisorum: quorū quidē necem in Attatiani consilia refundebat, premebat inuidia: Cui cum successorē dare nō posset, quia non petebat: id egit, ut peteret, atq; ubi primū petijt, in Turbonē transtulit potestatem. Cum quidē etiā simili alteri præfecto, Septitium Clarum successorē dedit, summotis his à præfectura, quibus debebat imperium. Campaniam petiit: eiusq; omnia oppida beneficijs & largitionibus subleuauit, optimū quenq; amicitijs suis iungens. Romæ uero prætorum & cōsulum officia frequētauit, cōuiujs amicorū interfuit, Aegros bis ac ter die & nōnullos equites Romanos ac libertinos uisitauit, solatijs refouit, cōsilijs subleuauit, conuiujs suis semper adhibuit. Omnia deniq; ad priuati hominis modum fecit. Socruī suæ honores præcipuos impendit ludis gladiatorijs, ceterisq; officijs. Post hæc profectus in Gallias, omnes caufarijs liberalitatibus subleuauit. Inde in Germaniam transijt, pacisq; magis quàm belli cupidus: militē quasi bellum immineret, exercuit, tolerantiæ documētis eos imbuens: ipse quoq; inter manipula uitam militarem magistrans, cibis etiā castrensibus in propatulo libeter utens, hoc est, larido, caseo, & posca, exēplo Scipionis Aemiliani & Metelli, & autoris sui Traiani: multos præmijs, nonnullos honoribus donans, ut ferre possent ea quæ asperius iubebat, Siquidem ipse post Cæsare Octauium, labantē disciplinā incuria superiorū principum, retinuit, ordinatis & officijs & impendijs, nunq; passus aliquē à castris iniuste abesse: cum tribunos non fauor militū, sed iustitia cōmendaret: exemplo etiā uirtutis suæ ceteros adhortatus, cur etiā uicena milia pedibus armatus ambularet, tridentia de castris & porticus & cryptas & topia dirueret: uestem humillimam frequenter acciperet, sine auro balteum sumeret: sine gemmis fibulas stringeret, Capulo uix eburneo spatam clauderet, ægros milites in hospitijs suis uideret: locum castris caperet, nulli uitam, nisi robusto & bonæ famæ daret: nec tribunū, nisi plena barba faceret: aut eius ætatis, quæ prudentia & annis tribunatus robur impleret: nec patere quicquam tribunum à milite accipere: delicata omnia undiq; summoeret, Arma postremo eorū supellectilemq; corrigeret. De militū etiā ætatibus iudicabat, nequis aut minor q̄ uirtus posceret, aut maior q̄ patere humanitas, in castris cōtra morem ueterem uersaret: agebatq; ut sibi semper noti essent, & eorū numerus sciretur. Laborabat præterea, ut cōdicta militaria diligenter agnosceret, Reditus quoq; prouinciales solerter explorans: ut si alicubi quippiam deesset,

r 3 explet.

Magistrans,
pro mode/
rans, aut gu/
bernans.

Tridentum.

Implere ro/
bur, pro
præstare.

Suetonius
quis.

expleret. Ante omnes tamē enitebatur: ne quid ociosum uel emeret aliquando, uel pasceret. Ergo cōuersis regio more militibus, Britanniam petijt, in qua multa correxit, murumq; per octoginta milia passuum primus duxit, qui Barbaros Romanosq; diuideret. Septicio Claro præfecto prætorij, & Suetonio Tranquillo epistolarū magistro, multisq; alijs, quos apud Sabinam uxorem iniussu eius familiaris se tunc egerant, quā reuerētia domus aulicæ postulabat, successores dedit, Vxorē etiam ut morosam & asperam dimissurus, ut ipse dicebat, si priuatus fuisset. Et erat curiosus nō solum domus suæ, sed etiam amicorū: ita, ut per frumētarios occulta omnia exploraret: nec aduerterent amici sciri ab Imperatore, suam uitam prius q̄ ipse hoc Imperator ostenderet. Vnde nō iniucundum est rem inferere: ex quo constet eum de amicis multa didicisse. Nam cum ad quendam scripsisset uxor sua, q̄ uoluptatibus detētus, & lauacris ad se redire nolleret: atq; hoc Hadrianus per frumētarios cognouisset, petente illo cōmeatū, Hadrianus ei lauacra & uoluptates exprobrauit. Cui ille, non & tibi uxor mea quod & mihi scripsit: Et hoc quidam uitiosissimū putant: atq; huic adiungunt, quæ de adulterorū amore ac nuptarū adulterijs, quibus Hadrianus laborasse dicitur, asserunt iungentes, quod ne amicis quidē seruauerit fidem. Compositis in Britannia rebus, transgressus in Galliam, Alexandrina seditione turbatus, quæ nata est ob Apidem: qui cum repertus esset post multos annos, turbas inter populos creauit, apud quē deberet locari omnibus studiose certantibus. Per idem tempus in honorē Plotinæ Basilicam apud Nemaussum opere mirabili extruxit. Post hæc Hispanias petit, & Tarracone hyemauit, ubi sumptu suo ædem Augusti restituit: omnibus Hispanijs Tarraconem in conuentum uocatis, dilectumq; ioculariter, ut uerba ipsa ponit Marius Maximus, retractantibus Italicis uehemētissime, cæteris prudenter caute cōsultuit. Quo quidem tempore nō sine gloria grauissimū periculum adijt, Apud Tarraconē spatians per hospitium uiridaria, seruo in se cum gladio furiosus irruente, quē retentū ille ministris accurrentibus tradidit: & ubi furiosum esse constitit, medicis curandum dedit in nullo omnino cōmotus. Per ea tempora & aliās frequenter in plurimis locis, in quibus Barbari nō fluminibus, sed limitibus diuiduntur, stipitibus marginis in modum muralis sepi funditus iactis atq; cōnexis, Barbaros separauit, Germanis regem cōstituit, motus Maurorū compressit, & à senatu supplicationes emeruit. Bellum Parthorū per idem tēpus in motu tantū fuit, idēq; Hadriani colloquio repressum est. Post hoc per Asiam & insulas ad Achaiam nauigauit, & Eleusinia sacra exemplo Herculis Philippiq; suscepit: multa in Atheniensis cōtulit, & pro Agonotheta refedit: & in Achaia quidem etiā illud obseruatū ferunt: quod cū in sacris multi cultros haberent, cum Hadriano nullus armatus ingressus est. Post in Siciliam nauigauit, in qua Aetnam montem cōscendit: ut Solis ortum uideret arcus specie, ut dicit uarium. Inde Romā uenit, atq; ex ea in Africam transijt, ac multum beneficiorū prouincijs Africanis attribuit. Nec quisq; ferē principum tantū terrarū tam celeriter peragrauit. Deniq; cum post Africam Romā redisset, statim ad orientē profectus per Athenas iter fecit, atq;

opera

opera quæ apud Athenienses ceperat, dedicauit: ut Iouis Olympij ædem & aræ sibi: eodẽ modo per Asiam iter faciẽs, templa sui nominis cõsecrauit. Deinde à Cappadocibus seruitia castris profutura suscepit. Tetrarchas & reges ad amicitiam inuitauit: inuitato etiam Cosdroe rege Parthorũ, remissaq; illi filia quã Traianus ceperat: ac promissa sella quæ itidem capta fuerat. Cumq; ad eum quidam reges uenissent: ita cum his egit, ut eos pœniteret qui uenire noluerunt: causa speciatim Parafmanis, qui eius inuitationem superbe neglexerit. Et circumiens quidẽ prouincias, procuratores & præsides pro factis supplicio affecit: ita scire, ut accusatores per se crederet immittere. Antiochenses inter hæc ita odio habuit, ut Syriam à Phœnice separare uoluerit, ne tot ciuitatũ Metropolis Antiochia diceret. Mouerunt ea tempestate & Iudæi bellum, quod uetabant mutilare genitalia. Sed in monte Cassio cum uidendi Solis ortus gratia nocte ascēdisset: imbre orto, fulmini decidens, hostiam uictimarũ sacrificanti afflauit. Peragrata Arabia, Pelusium uenit, & Pompeij tumultũ magnificẽtius extruxit. Antinouum suum dum per Nilum nauigat, perdidit, quẽ muliebriter fleuit: de quo uaria fama est, alijs eum deuotum pro Hadriano asserẽtib; alijs quod & forma eius ostentat & nimia uoluptas Hadriani. & Græci quidem uolente Hadriano eum cõsecrauerunt, Oracula per eum dari asserẽtes, quæ Hadrianus ipse cõposuisse iactat. Fuit em̃ poematũ & literarũ nimiũ studiosissimus, Arithmetica, Geometria, picturæ peritissimus. Iam psallendi & cantandi scientiã præse ferebat: in uoluptatibus nimius. Nam & de suis dilectis multa uersibus composuit: amatoria carmina scripsit. Idem armorũ peritissimus, & rei militaris scientissimus. Gladiatoria quoq; arma tractauit: Idem seuerus, lætus, comis, grauis, lasciuus, cunctator, tenax, liberalis, simulator, scæuus, clemens, & semper in omnibus uarius. Amicos ditauit, & quidẽ nõ petentes, cum petentibus nihil negaret. Idem tamẽ facile de amicis quicquid infusurrabatur, audiuit. Atq; ideo propẽ cunctos uel amicissimos, uel eos quos summis honoribus euexit: postea ut hostium loco habuit, Attianum & Nepotem, & Septicium Clarum. Nam Eudæmonem prius consciũ imperij ad egestatẽ perduxit. Polenum & Marcellum ad mortem uoluntariam cõegit. Heliodorũ famosissimis literis laceßiuit. Titianum ut consciũ tyrannidis, & argui passus est, & proscribi. Vmidium Quadratum & Catalium Seuerum, & Turbonem, grauius infecutus est. Seruianũ fororis uirum nonagesimũ iam annum agentem, ne sibi superuueret, mori cõegit. Libertos deniq; & nõnullos milites infecutus est. Et quũ esset oratione & uersu promptissimus, & in omnibus artibus peritissimus: tamen professores omnium artium semper ut doctior risit, contempsit, obtriuuit. Cum his ipsis professoribus & philosophis, libris uel carminibus inuicem æditis sæpe certauit. Et Fauorinus quidem, cum uerbum eius quoddam ab Hadriano reprehensum esset, atq; ille cessisset, arguentibus amicis quod male cederet Hadriano, de uerbo quod idonei autores usurpassent, risum iucundissimum mouit. Ait enim nõ recte suadetis familiares, qui non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones. Famæ celebris Hadrianus tam cupidus fuit, ut

Ab hoc dicta Antinoe

Mouere risum, p mo/ ueri ad risum, noue ac dure, & haud scio an latine,

r 4 libros

Phlegontē ci
tat Origenes
subinde.

Trimetri,
Iambici,
Catalectici,
sicut, Cultor
dei memēto.

Sigillaricia.

Mutum
scabunt.

libros uitæ suæ scriptos à se, libertis suis literatis dederit: iubens, ut eos suis nomi
nibus publicarent: nam Phlegontis libri Hadriani esse dicuntur. Catacrianos li
bros obscurissimos, Antimachum imitando, scripsit. Floro poetæ scribēti ad se,

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas,
Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Rescripsit,

Amavit præterea genus dicendi uetustum, controuersias declamauit. Ciceroni, Catonē, Vergilio Ennium, Salustio Ceciliū prætulit. Eadēq; iactatione de Homero ac Platone iudicauit. Mathesim sic scire sibi uisus est, ut sero Calendis Ianuarijs scripserit, quid ei toto anno posset euenire, ita, ut eo anno q̄ periit, usq; ad illam horā qua est mortuus, scripserit, quid acturus esset. Sed q̄uis esset in reprehendendis Musicis, Tragicis, Comicis, Grāmaticis, Rhetoribus, Oratoribus, facilis: tamē omēs professores & honorauit & diuites fecit, licet eos quæstionibus semper agitauerit. Et cum ipse autor esset, ut multi ab eo tristes recederēt: dicebat se grauius ferre, si quē tristem uideret. In summa familiaritate Epictetū & Heliodorū philosophos: & ne nominatim de omnibus dicam, Grāmaticos, Rhetores, Musicos, Geometras, Pictores, Astrologos habuit præ cæteris: ut multi asserunt eminēte Fauorino, doctores qui professioni suæ inhabiles uidebantur, ditatos, honoratosq; à professione dimisit. Quos in priuata uita inimicos habuit, Imperator tantū neglexit, ita, ut unī, quē capitalem habuerat, factus Imperator diceret, euasisti. Is, quos ad militiā ipse per se uocauit: equos, mulos, uestes, sumptus, & omnē ornatū semp exhibuit. Saturnalicia & Sigillaricia frequēter amicis inopinantibus misit: & ipse ab his libenter accepit, & alia inuicem dedit. Ad deprehendendas obsonatorū fraudes cū plurimis sumētib; pasceret: ferula de alijs mensis etiā ultimis quibusq; iussit apponi. Omēs reges muneribus suis uicit. Publice frequēter & cū omībus lauit. Ex q̄ ille iocus balnearis innotuit. Nam cum quodā tēpore ueteranū quendā notū sibi in militia, dorsum & cæterā partē corporis uidisset atterere: percontatus cur se marmorib; destringendum daret, ubi audiuit hoc idcirco fieri, quod seruum non haberet: & seruis eum donauit & sumptibus. Verum alia die cum plures senes ad prouocandam liberalitatem principis pariter & se attererent, euocari eos iussit: & alium ab alio inuicem defricari. Fuit & plebis iactantissimus amator. Peregrinationis ita cupidus, ut omnia quæ legerat de locis orbis terrarū, præfens uellet addiscere. Frigora & tempestates ita patienter tulit, ut nunq; caput tegetet. Regibus multis plurimum detulit: à plerisq; uero etiam pacem redemit, à nonnullis cōtemptus est: multis ingentia dedit munera, sed nulli maiora q̄ Hiberorū: cui & Elephantum & quinquagenariam cohortē post magnifica dedit dona: cum à Srasimane ipse quoq; ingētia dona accepisset: atq; inter hæc auratas quoq; chlamydes, trecentos

trecentos noxios cū auratis chlamydibus in harenā misit ad eius munera deridenda. Cum iudicaret, in cōsilia habuit nō amicos suos aut comites solum, sed iuris cōsultos, & præcipue Iulium Celsum, Saluium Iulianū, Neratiū Priscum, aliosq; quos tamē senatus omnis probasset. Constituit inter cætera, ut in nulla ciuitate domus aliquæ transferēda ad aliam urbem ullius materiæ causa diruerentur. Liberis proscriptorū, duodecimas bonorū concessit. Maiestatis crimina nō admisit. Ignotorū hæreditates repudiavit: nec notorū accepit, si filios haberent. De thesauris ita cauit: ut si quis in suo repperisset, ipse potiretur: si quis in alieno, dimidium domino daret. Si quis in publico, cū fisco æqualiter partiret. Seruos à dominis occidī uetuit, eosq; iussit damnari per iudices, si digni essent. Lenoni & lanistæ, seruū uel ancillam uendi uetuit causa nō præstita. Decoctores bonorū suorū, si suæ autoritatis essent: catamidiari in amphitheatro & dimitti iussit. Ergastula seruorū & liberorū tulit. Lauacra p sexibus separauit. Si dominus in domo interemptus esset: nō de omnibus seruis quæstionē haberi, sed de his, qui per uicinatē poterant sentire, præcepit. In Etruria præturam Imperator egit. Per Latina oppida dictator & ædilis & duumuir fuit. Apud Neapolim Demarchus in patria sua quinquennalis: & item Hadriæ quinquēnalis, quasi in alia patria & Athenis Archon fuit. In omnibus penē urbibus & aliquid ædificauit, & lusus ædedit. Athenis mille ferarum uenationē in stadio exhibuit. Ab urbe nunq; ullum uenatorē aut scenicū auocauit. Romæ post cæteras immensissimas uoluptates, in honorē focrus suæ, aromatica populo donauit. In honorem Traiani balsama & crocum per gradus theatri fluere iussit: Fabulas omnis generis more antiquo in theatro dedit: Histriones aulicos publicauit. In circo multas feras & sæpe centum leones interfecit. Militares pyrrhicas populo frequēter exhibuit: Gladiatores frequēter spectauit. Cum opera ubiq; infinita fecisset, nunq; ipse, nisi in Traiani patris templo nomē suum scripsit. Romæ instaurauit Pantheum, septa, basilicam Neptuni, sacras ædes plurimas, forum Augusti, lauacrū Agrippæ: eaq; omnia proprijs & ueterū nominibus, consecrauit. Fecit & sui nominis pontē & sepulchrū iuxta Tyberim, & ædem Bonæ deæ transtulit: & colossum stantē atq; suspensum per Detrianū architectum de eo loco in quo nunc templum urbis est ingenti uolumine ita, ut operi etiā elephantes, XXIIII. exhiberet. Et cum hoc simulacrum post Neronis uultum: cui antea dicatum fuerat, Soli consecrasset: aliud tale Apollodoro architecto autore, facere Lunæ molitus est. In colloquijs etiam humillimorū ciuillissimus fuit, detestans eos, qui sibi hanc uoluptatē humanitatis, quasi seruantis fastigium principis inuiderent. Apud Alexandriam in Musio, multas quæstiones professoribus proposuit: & propositas ipse dissoluit. Marius Maximus dicit eum natura crudelem fuisse: & idcirco multa pie fecisse, quod timeret, ne sibi idem quod Domitiano accidit, eueniret. Et cum titulos in operibus non amaret, multas ciuitates Hadrianopolis appellauit: ut ipsam Carthaginē Athenarū partem. Aquarum ductus etiam infinitos hoc nomine nuncupauit. Fiscus aduocatum primus instituit. Fuit memoriæ ingentis, facultatis immensæ: nam ipse orationes & dictauit,

Nunc solum
hoc admit-
tunt.

Catamidia/
ri, risus gra-
tia publici/
tus exhiberi

Pyrrhica, sal-
tationis ge-
nus militare

μουσείοιο
cus studio/
forum.

dictauit, & ad omnia respondit. Ioca eius plurima extant, nam fuit etiam dicaculus. Vnde illud quoque innotuit, quod cum cuidam canescenti quiddam negasset, eidem iterum petenti, sed infecto capite respondit, Iam hoc patri tuo negavi. Nomina plurimis sine nomenclatore reddidit, quae semel & congesta simul audierat: ut nomenclatores sapius errantes emendauerit. Dixit & ueteranorum nomina, quos aliquando dimiserat. Libros statim lectos & ignotos quidem plurimis memoriter reddidit. Vno tempore scripsit, dictauit, audiuit, & cum amicis fabulatus est. Si potest credi, omnes publicas rationes complexus est: ut domum priuatam quibus paterfamilias diligens non satis nouit. Equos & canes sic amauit, ut eis sepulchra constitueret. Oppidum Hadrianotheras in quodam loco, quod illic & feliciter esset uenatus: & ursum occidisset, aliquando constituit. De iudiciis omnibus semper cuncta scrutando, tam diu requisit, quam diu uerum inueniret. Libertos suos nec sciri uoluit in publico, nec aliquid apud se posse, dicto suo omnibus superioribus principibus uitia imputans libertorum, damnatis omnibus libertis suis, quicumque se de eo iactauerant. Vnde extat etiam illud saeuere quidem, sed prope ioculariter de seruis. Nam cum quodam tempore seruum suum inter duos senatores esse conspectu ambulare uidisset, misit qui ei colaphum daret, & diceret: noli inter eos ambulare, quorum esse adhuc potes seruus. Inter cibos unice amabat tetrapharmacum, quod erat de fasiano, sumine, perna, & crustulo. Fuerunt eius temporibus fames, pestilentia, & terramotus: quae omnia quantum potuit, procurauit, multisque ciuitatibus uastatis, per ista subuenit. Fuit etiam Tyberis inundatio per latium: multis ciuitatibus dedit tributa, multis remisit. Expeditiones sub eo graues nullae fuerunt. Bella etiam silentio penes transacta. A militibus propter curam exercitus nimiam multum amatus est, simul quod in eos liberalissimus fuit. Parthos in amicitia semper habuit, quod inde regem retraxit, quem Traianus imposuerat. Armenis regem habere permisit, cum sub Traiano legatum habuissent. A Mesopotamijs non exegit tributum, quod Traianus imposuit. Albanos & Hiberos amicissimos habuit, quod reges eorum largitionibus profectus est, cum ad illum uenire contempserent. Reges Bactrianorum, legatos ad eum amicitiae petendae causa supplices miserunt. Tutores sapissime dedit. Disciplinam civilem non aliter tenuit, quam militare. Senatores & equites Romanos semper in publico togatos esse iussit, nisi si a cena reuerterent. Ipse cum in Italia esset, semper togatus processit. Ad conuiuium uenientes senatores, stans excepit: semperque aut pallio tectus discubuit, aut toga submissa. Iudicum sumptus constituit, & ad antiquum modum redegit. Vehicula cum ingentibus sarcinis urbem ingredi prohibuit. Sederi equis, Sederi equos in ciuitatibus non siuit. Ante octauam horam in publico neminem, nisi agrum lauare passus est. Ab epistolis & a libellis, primus equites Romanos habuit. Eos quos pauperes & innocentes uidit, sponte ditauit. Quos uero calliditate ditatos, etiam odio habuit. Sacra Romana diligentissime curauit: peregrina contempsit. Pontificis maximi officium peregit. Causas Romae atque in prouincijs frequenter audiuit, adhibitis consilio suo consulibus atque praetoribus ex optimis senatoribus. Fucinum lacum emisit. Quatuor consulares per omnem

Sederi eqs,
uide num
legendum,
sederi equo.

omnem Italiam iudices constituit. Quando in Africam uenit, ad aduentū eius post quinquennium pluit: atq; ideo ab Africanis dilectus est. Peragratis sanè omnibus orbis partibus, capite nudo & in summis plerunq; imbribus atq; frigoribus, in morbum incidit letalem. Factusq; de successore sollicitus, primū de Seruiano cogitauit: quem postea, ut diximus, mori coegit. Fuscum quod imperium præfagis & ostentis agiturus speraret, in summa detestatione habuit. Pletorium nepotem, quem tantopere ante dilexit, ut ueniens ad eum ægrotantem Hadrianus impune non admitteretur, suspicionibus adductus est. Eodē modo & Terentium Gentianum, & hunc uehemētius, quod à senatu diligi tunc uidebat. Omnes postremo de quorū imperio cogitauit: quasi futuros imperatores detestatus est: & omnē quidē uim crudelitatis ingenitæ usq; eo repressit, donec in uilla Tiburtina, profluuiū sanguinis penè ad exitum uenit. Tunc libere Seruianum quasi affectatorem imperij, quod seruis regis cœnam misisset, quod in sedili regio iuxta lectum posito sedisset, quod erectus ad stationes militum senex nonagenarius processisset, mori coegit: multis alijs interfectis uel aperte, uel per insidias. Quandoquidē etiam Sabina uxor nō sine fabula ueneni dati ab Hadriano defuncta est. Tunc Ceionium Commodum Nigrini generū insidiatoris quondam sibi forma commendatum, adoptare constituit. Adoptauit ergo Ceionium Commodum Verum inuitis omnibus, eumq; Aelium Verum Cæsarem appellauit. Ob cuius adoptionē ludos Circenses dedit: & donatiuū populo ac militibus expendit: quem prætura honorauit. Ac statim Pannonijs imposuit, decreto cōsulatus, consumptibus eundem Commodum secundo cōsulem designauit. Quem cum minus sanum uideret, sepiissime dicitauit, in caducum parietem nos inclinauimus: & perdidimus quater milies H.S., quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Commodus autem præualetudine, nec gratias quidem in senatu agere potuit Hadriano de adoptione. Deniq; accepto largius Antidoto, ingrauescente ualitudine, per somnum periit, ipsis Calendis Ianuarijs. Quare ab Hadriano uotorum causa lugeri est uetitus. Et mortuo Aelio Vero Cæsare, Hadrianus ingruente tristissima ualitudine, adoptauit Arrium Antonium, qui postea Pius dictus est. Et eadē lege, ut ille sibi duos adoptaret, Annium Verum & Marcum Antoninū. Hi sunt, qui postea duo pariter Augusti, primi temp. gubernauerūt. Antonin⁹ quidē Pius idcirco appellatus dicit, quod socerū fessum ætate, manu subleuaret. Quamuis alij cognomentū hoc ei dicant inditum, quod multos senatores Hadriano iam scruienti eripuisset. Alij qd' ipsi Hadriano magnos honores post mortem detulisset, Antonini adoptionē plurimū tunc factam esse doluerunt. Speciatim Attilius Seuerus præfectus urbis, qui sibi præparabat imperiū. Qua re prodita, successore accepto, dignitate priuatus est. Hadrianus autē ultimo uitæ tædio iam affectus, gladio se transfigi à seruo iussit. Quod cum proditum esset, & in Antonini usq; notitiam uenisset, ingressis ad se præfectis & filio, rogantibusq; , ut æquo animo necessitatē morbi ferret, iratus illis, auctorem proditiōis iussit occidi: qui tamen ab Antonino seruatus est. Statimq; testamentum scripsit: nec

Fabula ueneni, p. infamia ueneni.

tamen

Actus, pro
acta.

tamen actus reip. prætermisit, dicente Antonino, parricidam se futurum, si Hadrianum adoptatus ipse pateretur occidi: & post testamentum quidem iterum se est conatus occidere: subtracto pugione, sauior factus est: petijt & uenenum à medico, qui se ipse ne daret, occidit. Ea tempestate superuenit quædã mulier, quæ diceret somnio se monitam, ut insinuaret Hadriano, ne se occideret, quo esset bene ualiturus: quod cum non fecisset, esse cæcatam. Iustam tamen iterum Hadriano eadem diceret, atq; genua eius oscularetur, receptura uisum, si id fecisset. Quod cum insomnium impleisset, oculos recepit, cum aqua quæ in fano erat: ex quo uenerat, oculos abluisset. Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Hadrianum, eumq; cõtigit: quo facto, & ipse oculos recepit, & Hadrianum febris reliquit. Quamuis Marius Maximus hæc per simulationem facta cõmemoret. Post hoc Hadrianus Baias petijt, Antonino Romæ ad imperandum relicto. Vbi cum nihil proficeret, accersito Antonino in cõspectu eius apud ipsas Baias periijt, die sexto Iduum Iuliarum. Inuisusq; omnibus, sepultus est in uilla Ciceroniana Puteolis. Sub ipso mortis tẽpore & Seruianũ nonaginta annos agentem, ut supra dictum est, ne sibi superuieret: atq; ut putabat, imperaret, mori cõegit. Et ob leues offensas, plurimos iussit occidi: quos Antoninus reseruauit. Et moriens quidem, hos uersus fecisse dicitur,

Animula, uagula, blandula,
Hospes, comesq; corporis,
Quæ nunc abibis in loca
Pallidula, rigida, nudula,
Nec ut soles, dabis iocos.

Participauit
uentionẽ,
pro commu
nicauit.

Tales autem nec multo meliores fecit & Græcos. Vixit annis, LXXII. mensibus V. diebus, XVII. Imperauit annis, XXI. mensibus, XI. Statura fuit procerus, forma comptus: flexo ad pectinẽ capillo, promissa barba: ut uulnera, quæ in facie naturalia erant, tegeret, habitudine robusta. Equitauit, ambulauitq; plurimũ. Armisq; & pilo se semper exercuit. Venatu frequentissime leonem manu sua occidit. Venando autem iugulum & costam fregit. Venationem semper cum amicis participauit. In cõuiuio Tragedias, Comœdias, Attellanas, Sambucas, Lectores, Poetas pro re semper exhibuit. Tiburtinã Villam mire exædificauit, ita, ut in ea & prouinciarum & locorum celeberrima nomina inscriberet: uelut Lyceum, Academiam, Prytaneum, Canopum, Pœcilen, Tempe uocaret. Et ut nihil prætermitteret, etiam inferos finxit. Signa mortis hæc habuit: natali suo ultimo cum Antoninum commendaret, prætexta sponte delapsa, caput ei operuit. Anulus in quo imago ipsius sculpta erat, sponte de digito delapsus est. Ante diem natalis eius, nescio qui, ad Senatum hululans uenit. Contra quem Hadrianus ita motus est: quasi de sua morte loqueretur, cum eius uerba nullus agnosceret. Idem cum uellet in Senatu dicere, post filij mei mortem, post mortem meam dixit. Somniauit præterea se à patre potionem soporiferam imptasse. Item somniauit à leone se oppressum esse. In mortuũ eum à multis multa sunt dicta. Acta eius irrita fieri senatus uolebat: nec appellatus est diuus, nisi Antoninus

Antoninus rogasset. Templum deniq; ei pro sepulchro apud Puteolos constituit: & quinquennale certamen, & Flamines & Sodales, & multa alia, quæ ad honorem quasi numinis pertinerent. Quare ut supra dictum est, multi putant Antoninum Pium dictum.

AELII SPARTIANI
AELIVS VERVS
AD DIOCLETIANVM
AVGVSTVM.

DIOCLETIANO AVGVSTO, AELIVS
SPARTIANVS SVVS SALVTEM.

N animo mihi est Diocletiane Auguste tot principū maxime, nō solum eorū, qui principum locum in hac statione quā temperas, retentarunt, ut usq; ad diuum Hadrianū feci: sed illorū etiā, qui uel Cæsarū nomine appellati sunt, nec principes aut Augusti fuerūt, uel quolibet alio genere, aut in famam, aut in spem principatus uenerunt, cognitionē numinis tui sternere.

Quorū præcipue de Aelio Vero dicendū est: qui primus tantū Cæsaris nomen accepit, adoptione Hadriani, familiæ principū adscitus. Et quoniā nimis pauca dicenda sunt, nec debet prologus enormior esse q̄ fabula, de ipso iam loquar.

Enormior,
p
maior.

Retentari, p
tenuerūt: ni
si maus, re
tenuerūt, ut
respondeat
ad famam
aut spem.
Fortasse le
gendū, nu
mini tuo,
tamen si lo
cus hic pla
ne deprauat
us est.

CEIONIVS Commodus, qui & Aelius Verus appellatus est: quē sibi Hadrianus aeo ingrauescēte morbis tristioribus pressus, peragrato iam orbe terrarū adoptauit, nihil habet in sua uita memorabile, nisi quod tantū Cæsar est appellatus: non testamēto, ut antea solebat: neq; eo modo, quo Traianus est adoptatus: sed eo propè genere, quo nostris tēporibus à uestra clementia Maximianus atq; Constantinus Cæsares dicti sunt: quasi quidā principū filij uiri, &

designati Augustæ maiestatis hæredes. Et quoniā de Cæsarū nomine in huius præcipue uita est aliquid disputandū, qui hoc solum nomē adeptus est, Cæsare uel ab Elephanto, qui lingua Maurorū cæsa dicitur, in prælio cæso eum, qui primus sic appellatus est, doctissimi uiri & eruditissimi putant dictum: uel quia mortua matre, uentre cæso sit natus: uel cum magnis crinibus sit utero parentis effusus: uel qd' oculis cæsis & ultra humanū morem uiguerit. Certe quæcunq; illa felix necessitas fuit, unde tam clarū & duraturū aternitate mundi nomē effloruit. Hic ergo de quo sermo est, primū, Lucius Aurelius Verus est dictus, sed ab Hadriano ascitus in Aeliorū familiam, hoc est, in Hadriani transcriptus, & appellatus est Cæsar. Huic pater Ceionius Cōmodus fuit, quē alij Verum, alij

s Lucium